DE OOSTENRIJSCHSCHE FINANCIEN IN 1889.

De financiën van Oostenrijk zijn in de laatste jaren door onze financieele en economische bladen al zeer stiefmoederlijk behandeld. Hij die daarin belang stelde, moest zich vergenoegen met zeer korte, en wat meer zegt, met hoogst oppervlakkige mededeelingen.

Wij willen daarom een en ander overnemen uit eene belangrijke bijdrage van dr. Max Menger, ¹⁾ voorkomende in den laatsten jaargang van Schanz' Finanz-Archiv.

De schrijver behandelt daarin uitvoerig de begrooting voor 1889, en komt tot de slotsom dat, hoewel de *cijfers* een overschot aantoonen, het Oostenrijksche budget toch niet „deficitlos” verklaard kan worden.

Wij hadden gaarne deze bijdrage vroeger geplaatst, doch meenen dat de beschouwingen van dr. Menger ook thans nog van belang zijn. De definitive cijfers over 1889 toch zullen langen tijd op zich laten wachten, en de begrooting voor 1890 is nog niet goedgekeurd; hij die zich een juist beeld wil vormen van de financieele positie van Oostenrijk neemt dus als de laatste, volledige gegevens den „Voranschlag” over het afgelopen jaar ter hand.

De Oostenrijksche begrooting voor het jaar 1889 verdient om meer dan één reden belangstelling.

Reeds vóór de nieuwe belastingwetten van 1888 waren de belastingen buitengemeen drukkend.

Grondeigenaars hadden 22.7 pCt. van de netto opbrengst van hun grond af te staan, ongerekend de belasting van woonhuizen.

De „Hauszinssteuer” gold in de vertegenwoordiging voor de hoogste onder alle Europeesche directe belastingen. Zij bedraagt in kleine steden 20 pCt., in groote 26 $\frac{2}{3}$ van de huurwaarde, na aftrek van eenige percenten voor reparatieën.

De inkomstenbelasting bedraagt 1.7 pCt. tot 20 pCt. van het

¹⁾ Der österreichische Staatsvoranschlag für 1889, von Dr. Max Menger in Wien.

inkomen dat er door getroffen wordt; de bedrijfsbelasting is twee à driemaal hooger dan in Pruisen. De zoutbelasting verhoogt de productiekosten van het zout met ongeveer 600 pCt., het tabaks-monopolie die van tabak met ongeveer 250 pCt.

De bierbelasting is de hoogste in Europa.

Op wijn en vleesch is een hooge verteringsbelasting; die van brandewijn bijv. bedraagt 20 pCt.

In groote steden heft de Staat van bijna 200 artikelen van dagelijksch gebruik zware accijnsen: zoo van brood, meel, peulvruchten, zeep, steenkool, hout, stroo, haver etc. In Weenen bedragen deze gemiddeld 11 pCt. „Gebühren" en zegelkosten bezwaren bijna elke schriftelijk aangegane overeenkomst. Het recht van Successie heft 10 pCt. bij erfgenamen zonder bloedverwantschap; bij overgang van vast goed wordt tot $4\frac{2}{3}$ geheven, zonder hypothecaire schulden in aanmerking te nemen.

Gedurende de laatste tien jaren werden hooge invoerrechten op koffie en petroleum ingevoerd; in 1888 werd de belasting op suiker 70 à 80 pCt., die op brandewijn met meer dan 500 pCt. verhoogd.

De directe belastingen worden in Oostenrijk geheven naar verhoudingen die in het buitenland raadselachtig schijnen. Geen der verhoogingen van de laatste tien jaren, heeft gediend tot vermindering van andere drukkende lasten, of tot afstand van rijkswege, van bronnen van inkomsten aan publiekrechtelijke lichamen: landen, provinciën of gemeenten, of tot groote sociale hervormingen.

Daar de Staat zoovele zaken belast, blijft den landen, provinciën en gemeenten niets over dan opcenten daarvan te heffen en wel de meeste van directe belastingen. Wat de Oostenrijksche staatsburger te betalen heeft aan staats-, provincie- en gemeente-belastingen overtreft de grens door Leroy Beaulieu als exorbitant gekenschetst. Een sprekend bewijs hiervoor leveren de opbrengsten van sommige domeinen (zie fol. 341).

De voornaamste verhoogingen van belastingen treffen samen met de daling der prijzen van landbouwproducten, zonder dat de hooge invoerrechten daartegenover eenige verlichting hebben aangebracht, daar Oostenrijk meer landbouwproducten exporteert dan importeert.

Het budget van 1889 is ook uit een financieel-politisch oogpunt van belang, omdat zich daarin voor het eerst de resultaten doen kennen van de nieuwe regeling der brandewijn- en suikerbelasting in de beide rijkshelften.

Even als eenige budgetten onder 't ministerie Brestel, sluit dat van 1889 niet met een deficit, maar met een overschot van ruim 2 millioen florijnen. Toch kunnen wij naar strenge financieele grondbeginselen het budget van 1889 niet „defizitos” verklaren.

II.

De begrooting bestaat uit twee deelen, waarvan het eerste de uitgaven, het tweede de ontvangsten bevat.

Voor het jaar 1889 zijn de uitgaven verdeeld over 37, de ontvangsten over 42 hoofdstukken.

In het algemeen ligt aan het Oostenrijksche budget het „Ministerialsysteem” ten grondslag. De op elk Ministerie betrekking hebbende inkomsten en uitgaven, zijn in afzonderlijke hoofdstukken saamgevat.

Het Oostenrijksche budget is een bruto-budget. Eene uitzondering hierop maakt de bijdrage voor „gemeenschappelijke uitgaven”; van de „gemeenschappelijke uitgaven”, door de beide rijkste deelen te dekken, worden toch eerst de gemeenschappelijke inkomsten afgetrokken.

De uitgaven en inkomsten moeten jaarlijks goedgekeurd worden.

De credieten moeten worden aangewend zoo als zij goedgekeurd zijn, afzonderlijk voor elk hoofdstuk, afdeling, en paragraaf, gewone en buitengewone van elkander gescheiden. De credieten zijn geldig tot aan 31 Maart van het volgende jaar; zij blijven ten laste van het jaar waarvoor zij verleend werden. De credieten voor eenige restituties en bonificaties eindigen met het budgetjaar. Andere, als voor publieke werken, annuïteiten enz., kunnen 15 maanden na het budgetjaar van kracht blijven. Over het crediet van 12.000.000 ten behoeve van uitrusting der landweer, in 1888 toegestaan, kan tot 31 Maart 1890 beschikt worden.

Het ware wenschelijk voor goede orde en zuivere berekening, om hierin meer gelijkvormigheid te brengen en de termijn voor alle credieten gelijk te stellen met het budgetjaar, en die gelijk daarmede te doen eindigen.

De wijze waarop de uitgaven gerangschikt worden onder gewone en buitengewone, heeft eene grondige hervorming noodig. Onder de buitengewone rekent men verscheidene die ieder jaar terugkeeren, en het staatsvermogen niet vergrooten; zoo b. v. reparatiën aan staatsgebouwen, annuïteiten van leeningen voor publieke werken, ook de kosten voor zulke publieke werken, die jaarlijks, nu hier, dan daar, wederkeeren.

De waarde der parlementaire behandeling van het Oostenrijksche budget, wordt door verschillende omstandigheden zeer verminderd. In de eerste plaats zijn belangrijke uitgaven als voor leger, vloot en buitenlandsche zaken, aan de behandeling van den Rijksraad onttrokken, en aan die van de Delegatiën ¹⁾ onderworpen. Het deel dat Oostenrijk dragen moet van de gemeenschappelijke uitgaven, door de Delegatiën goedgekeurd, wordt eenvoudig op het Oostenrijksche budget onder de uitgaven gebracht.

Door het ontbreken van een wet die de behandeling der begrooting in het parlement regelt, gedeeltelijk ook door gebrek aan energie, is nog geene begrooting ter juister tijd, d. i. vóór het begin van het betreffende jaar goedgekeurd.

Het budget van 1888 dateert van 30 Mei 1888, dat van 1889 dateert van 20 Mei 1889. Supplementaire credieten zijn van veel te groote beteekenis in Oostenrijk.

Eindelijk moet erkend worden, dat, zoolang de partijverhoudingen in de Oostenrijksche volksvertegenwoordiging, zoo tegenover elkander staan als thans, geen enkele wettelijke regeling in staat zal zijn, een werkdadige invloed van de volksvertegenwoordiging op de financiën van den staat tot stand te brengen. Het huis van afgevaardigden in Oostenrijk bestaat niet uit partijen die zich om politieke programma's scharen; het zijn nationale groepen die vorm geven aan het parlementaire leven in Oostenrijk.

Van partijverhoudingen zooals in andere groote Europeesche staten is bijna geen sprake.

Het samenleven van groote volksstammen met kleine, die steeds hun bestaan bedreigd zien, maakt het iedere regeering mogelijk, eene meerderheid te verkrijgen, en elk budget te doen goedkeuren.

De opname van de goedgekeurde cijfers van het voorafgaande jaar, in de begrooting van 1889, is eene belangrijke verbetering; daarentegen is het te betreuren dat de regeering geen gevolg gegeven heeft aan den meermalen geuiten wensch, om een overzicht te geven van de opcenten op de directe belastingen door de landen, provinciën en gemeenten, geheven.

III.

Het budget voor 1889 werd den 24sten Oct. 1888 aan het huis van afgevaardigden voorgelegd.

Van het totaalbedrag van 540.000.000 fl. uitgaven, behooren

¹⁾ Samengesteld uit een vast aantal afgevaardigden van de vertegenwoordigingen der beide rijken.

491.000.000 fl. tot de gewone, fl. 49.000.000 tot de buitengewone.

De uitgaven en ontvangsten zijn als volgt onder de verschillende „Ressorts” verdeeld:

(in duizendtallen florijnen.)	UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
	1888.	1889.	1888.	1889.
1. Hofstaat (Zivilliste)	4.650	4.650	—	—
2. Kabinettskanzlei.	73	73	—	—
3. Reichsrat	732	710	—	—
4. Reichsgericht	23	23	—	—
5. Ministerrat	1.044	1.042	720	722
6. Beitragsleistung zum Aufwande für gemeinsame Angelegenheiten	102.152	104.656	—	—
7. Ministerium des Innern	19.361	19.111	1.148	1.144
8. „ für Landesverteidigung	10.989	13.753	260	269
9. „ für Kultus u. Unterricht	21.335	21.425	5.813	5.783
10. „ der Financien	98.007	88.384	414.485	431.197
11. Handelsministerium	73.215	70.698	71.316	77.146
12. Ackerbauministerium	15.211	14.499	12.204	12.196
13. Ministerium der Justiz	20.880	20.873	745	859
14. Oberster Rechnungshof	161	168	—	—
15. Pensionsetat.	16.694	17.099	77	84
16. Subventionen u. Dotationen . .	12.637	12.656	33	2.687
17. Staatsschuld	140.481	149.239	9.820	10.055
18. Verwaltung der Staatsschuld . .	882	985	502	523
19. Einnahmen aus der Veräuße- rung von unbeweglichem Staats- eigentume	—	—	173	150
Totaal	538.527	540.046	517.296	542.816

De eerste 5 ressorten (die samenvallen met de eerste 5 hoofdstukken); I. Allerhoogstcr Hofstaat. II. Kabinettskanzlei. III. Reichsrath. IV. Reichsgericht V. Ministerrath, ondergaan geene noemenswaardige veranderingen.

Hierbij valt te bemerken dat de landen der Hongaarsche kroon 31,4, Oostenrijk 68,6 pCt. in de gemeenschappelijke uitgaven deelen, maar beide rijken voor de civiele lijst en tot bestrijding der kosten van het kabinet des keizers evenveel bijdragen.

De bijdrage voor de „Gemeinsame Angelegenheiten”, onderging, vergeleken bij het vorige jaar, eene verhooging van ongeveer 4½ millioen.

De inkomsten uit de invoerrechten en de inkomstenbelasting van de Oostenrijksch Hongaarsche Lloyd worden gesteld op 35,4 millioen fl.; deze zijn in de eerste plaats aangewezen tot dekking der gemeenschappelijke uitgaven; daarna blijft er nog een bedrag van ongeveer 69 millioen ongedekt om tot het totale bedrag van 104 millioen te komen.

Het gemeenschappelijke Oostenrijksch Hongaarsche leger en de marine vorderen 107 millioen voor gewone en 23 millioen voor buitengewone uitgaven, waarbij nog gevoegd moet worden 4 millioen voor de bezetting van Bosnië en Herzegowina. Het ministerie van buitenlandsche zaken, het ministerie van financiën en de gemeenschappelijke rekenkamer kosten 6 millioen. De bijdrage hieraan zal misschien nog verhoogd worden, daar de regeeringspartij en de oppositie beide, de inkomsten uit de douanen te hoog aangenomen achtten.

Het Ministerium des Innern wijst eene kleine vermindering van uitgaven aan. Eene uitbreiding van het aantal beambten schijnt evenwel spoedig noodzakelijk te zijn. Het toezicht op vakvereenigingen, de fabrieksinspectie, en de ziekenfondsen geven veel arbeid aan de hoofdamttenaren. Een belangrijke afdeeling van dit ministerie is de afdeeling waterstaat; voor normaliseering van den Donau, Drau, Moldau, Elbe, enz. zijn groote sommen uitgetrokken; normaliseeringen van minder beteekenis en die van de Nerenta, vallen onder het ministerie van landbouw.

Ministerium für Landesverteidigung. Naast het gemeenschappelijk ministerie van oorlog, bestaat in Hongarije het zoogenaamde Honvedministerie, en in Oostenrijk (naar men beweert ter wille van gelijkvormigheid) een ministerie voor landsverdediging. Hieronder ressorteeren: de landweer, inkwartiering, militaire gestichten, gendarmerie enz.

De uitgaven voor dit ministerie zijn voor 't jaar 1889 met 2½ millioen verhoogd, voor meerdere oefeningen, betere uitrusting, en vermeerdering van de voorradige ammunitie.

Ingevolge het nieuwe „Wehrgesetz” zal de verhooging voor 1890 nog veel belangrijker wezen.

Het Ministerium für Kultur und Unterricht is in drie afdeelingen gesplitst:

A. Centrale afdeeling, B. godsdienst, C. onderwijs.

Tot de eerste afdeeling behooren de universiteiten te Weenen en te Krakau, de centrale commissie voor statistiek en het geologische en meteorologische instituut.

Tot de tweede de verschillende „Religionsfonde” die in de behoefte van den katolieken godsdienst voorzien. Deze fondsen bestaan voor het grootste deel uit goederen van opgeheven kloosters. Slechts één dezer fondsen heeft grootere inkomsten dan uitgaven; de overige vergen jaarlijks belangrijke ondersteuning van de schatkist.

De wet van 1888 tot verbetering van den financieelen toestand der lagere geestelijkheid heeft niet aan het doel beantwoord.

De heftigste parlementaire strijd onstaat steeds bij de derde afdeeling nl. onderwijs, en wel vooral met betrekking tot de volksschool.

Onlangs is een voorstel ingediend door den leider der deutsch-clericalen, vorst Lichtenstein, waarbij de leerplicht van 8 tot 6 jaar teruggebracht zou worden, en het onderwijs een kleineren omvang zou hebben. De katholieke geestelijkheid zou niet alleen toezicht op het godsdienstig onderwijs uitoefenen, maar medetoezicht hebben op alle leervakken. De Duitschers en de „Jung Czechen” boden grooten wederstand aan het voorstel van Lichtenstein, en de regeering sloeg een middenweg in, die beide partijen onbevredigd liet.

De tegenwoordige volksschool is eene betrekkelijk jonge instelling. Zij is voor twintig jaren ingesteld, en de landen, provinciën en gemeenten, moesten zich groote offers daarvoor getroosten.

Het Finanzministerium beslaat hoofdstuk 10—26 der ontvangsten, en 10—32 der uitgaven.

Tengevolge van de hervormingen in de brandewijn en suikerbelasting is eene groote vermeerdering van inspecteurs noodig. De perceptiekosten voor de verteringsbelasting werden dan ook met ongeveer 2 millioen fl. verhoogd. In dit bedrag is intusschen ook begrepen een som van 1,000,000 fl. uitkeering aan Galicie en van 100,000 fl. aan Bukowina. In Oostenrijk werden 3 millioen bewilligd als bonificatie voor de branderijen, 444,500 fl. als exportpremie voor uitvoer van brandewijn, en 4,756,500 florijnen als exportpremie voor suiker. Wat vooral van belang is in dit „ressort” zijn de inkomsten. Uit een psychologisch zeer begrijpelijk maar voor een zuiver beheer niet gewenscht motief, heeft men na zulk eene verhooging der belastingen een budget willen leveren dat ten minste een klein overschot aanwees.

Dit nu heeft er toe geleid om verscheidene posten, naar algemeene overtuiging, te hoog aan te nemen.

Zoo bijv. de inkomsten uit de „Militärtaxe.” In Hongarije, waar dezelfde wetten hieromtrent gelden, werden de inkomsten uit deze bron op 400,000 fl. minder geraamd dan 't vorige jaar, in Oostenrijk daarentegen op 70,000 fl. meer. Slechts na groote inspanning gelukte het aan de oppositie om dit bedrag even hoog te doen aannemen als in het voorafgaande jaar.

Daarbij komt dat in het vorige jaar het geraamde cijfer niet bereikt werd, zoodat deze inkomsten zeker 400.000 fl. lager gesteld moeten worden.

Evenzoo de inkomsten uit de douanen-ontvangsten; het goudagio werd te hoog aangenomen, waardoor de winst op den koers minder

bedraagt; maar hiertegenover staat de besparing door 't lagere goudagio op betalingen die in goud geschieden moeten, zoodat het een het ander compenseert, en wij dit verschil buiten rekening kunnen laten.

De directe belastingen zijn ruim 2 millioen hooger aangenomen dan voor 1888; de ervaringen hieromtrent rechtvaardigen deze verhooging. De belasting op suiker en brandewijn is thans zoo geregeld, dat zij in beide landen naar denzelfden maatstaf geheven wordt; een tollinie tusschen beide landen bestaat niet. Maar de belasting komt dien staat ten goede waar de brandewijn of de suiker geproduceerd wordt, onverschillig waar zij geconsumeerd wordt, of waar de betaling voor de belasting plaats heeft. Zoo ontvangt Hongarije van Oostenrijk voor iedere Hectoliter brandewijn van 100 graden die daar geproduceerd en naar Oostenrijk geëxporteerd wordt, 35 fl.; Oostenrijk daarentegen voor iedere geproduceerde en naar Hongarije uitgevoerde centenaar suiker 11 fl. Er bestaat dus geen maatstaf voor de verdeeling der opbrengst van deze belasting, maar deze wordt bepaald door de onderlinge concurrentie. In aanmerking genomen het groote belang dat de financiën hierbij hebben, is het niet waarschijnlijk, dat de regeeringen lijdelijk toeschouwer zullen blijven. Zoo melden Hongaarsche bladen, dat de regeering de oprichting van suikerfabrieken sterk bevordert.

Daar de consumptie van brandewijn, door 't meerdere wijnverbruik, in Hongarije veel geringer per hoofd der bevolking is dan in Oostenrijk, en Hongarije groote spiritusbranderijen heeft, is het waarschijnlijk dat Hongarije veel brandewijn naar Oostenrijk zal exporteeren, waarvoor Oostenrijk 35 fl. per hectoliter vergoeding betalen moet.

De opbrengst der brandewijnbelasting werd op 31 millioen geraamd, door het verbruik ongeveer gelijk te stellen aan het voorgaande jaar, waartegen men aanvoerde dat het onwaarschijnlijk was dat de consumptie niet zou afnemen door een belasting die 5 à 6 maal zwaarder was dan in voorgaande jaren. Daarbij wees men er op dat waarschijnlijk reeds vooraf groote voorraden waren ingeslagen met het oog op de belastingverhooging. De gegevens van de maanden gedurende welke de nieuwe belasting in werking was, doen veronderstellen dat deze vrees gegrond was. Toch verhoogde de meerderheid der budgetcommissie en van het huis der afgevaardigden dit bedrag nog met bijna 1 millioen, zoodat de inkomsten hieruit ten slotte wellicht 3 à 4 millioen minder zullen bedragen.

De suikerbelasting wordt op 20 miljoen geraamd, dat is 17 miljoen voor consumptie in Oostenrijk en 3 miljoen voor naar Hongarije uitgevoerde en aldaar verbruikte suiker.

De bierbelasting is waarschijnlijk ongeveer 400,000 fl., de opbrengst van het tabaksmonopolie ongeveer 1 miljoen te hoog aangenomen.

De opbrengst der directe belastingen is geraamd op 103, der verteringsbelastingen op 101, der regies (zout en tabak) op 69 (netto), der „Verkehrssteuern" (zegel, leges enz.) op 53, der loterij op 8 miljoen (netto).

In de budget-commissie werd de regeling der valuta besproken, maar eene mededeeling omtrent de plannen der regeering laat nog op zich wachten.

Onder het Handelsministerium ressorteeren, post, telegraaf, spaarbanken, en Staatsspoorwegen.

De verbetering der Narenta rivier behoort niet tot het ministerie van binnenlandsche zaken, maar tot dit ministerie en voor 1889 vinden wij 677.500 fl. hiervoor uitgetrokken, zijnde het restant van het totale crediet van 6,100.000 fl.

De opbrengsten uit post- en telegraafdienst zijn waarschijnlijk ongeveer een half miljoen te hoog aangenomen. Met lof wordt melding gemaakt van de groote diensten die het chèquesysteem van de postspaarbank aan nijverheid en handel bewijst; de Oostenrijksche postspaarbank schijnt hierin nog alleen te staan onder hare zusterinstellingen.

Voor den bouw van spoorwegen is de voornaamste post die van 5 miljoen voor den „böhmisch mährischen Transversalbahn." Van het totaal crediet van 27 miljoen voor dezen weg blijft nog ongeveer 3 miljoen over voor 1890 of 1891.

De raming der opbrengst van de staatsspoorwegen voor 1889 is veel gunstiger dan voor het jaar 1888. De staatsspoorwegen worden in 4 groepen verdeeld: I. de Westersche Staatsspoorwegen, II. de Istrische, III. de Dalmatische, IV. de Gallicische spoorwegen. De netto opbrengst der gezamenlijke staatsspoorwegen bedraagt 2,06 pCt. van het aanleg-kapitaal, (tegen 0.57 in 1888) maar bij deze berekening zijn onder de buitengewone uitgaven vele gerekend, die tot de gewone gerekend moesten worden. Men verkrijgt alsdan voor groep I 2,38 pCt. voor groep IV 0.44 pCt. (groep II en III, werkten met verlies) en voor 't geheel gemiddeld 1.55 pCt.

De toename in mijlental bedraagt sinds 1888, 538 mijl. In 1888 was de verhouding van exploitatiekosten tot ontvangsten als 57:100, in 1889 als 55:100.

Dat bij een spoorwegnet, waarvan de opbrengst grootendeels afhangt van de conjunctuur der graanmarkt, de opinies omtrent toekomstige opbrengst nog al uiteenloopen, behoeft geene verwondering te wekken. De uitkomsten der vier eerste maanden doen verwachten dat de hoogere raming wel eenigzins gewaagd was en de groote tariefsverlaging der Hongaarsche lijnen zal buitendien een groot deel van het vervoer der Oostenrijksche spoorwegen naar de Hongaarsche trekken.

ACKERBAUMINISTERIUM.

Naast het ministerie van binnenlandsche zaken en het handelsministerie, vinden wij ook in dit ministerie sommen uitgetrokken voor riviervverbeteringen. De gezamenlijke staatsbosschen en domeinen, zonder de goederen van studie en godsdienstige fondsen daarbij te rekenen, hebben eene uitgestrektheid van 1,010,591 H.A., waaronder 714.000 H. A. productieve gronden. Op het grootste deel daarvan rusten zware servituten ten bate van den boerenstand. In sommige streken hebben grondbezitters recht op brandhout, timmerhout, strooisel en op weidegebruik. In Tirol, Vorarlberg, Salzburg en Opper-Oostenrijk wordt de waarde van deze rechten jaarlijks op 755.000 fl. geschat.

De netto opbrengst van de gezamenlijke bosschen en domeinen bedraagt de geringe som van 406.900 fl., d. i. 74.760 fl. minder dan het vorige jaar.

Per Hectare (productieve grond) komt men alzoo tot een netto opbrengst van 56.9 kr. Rekent men hierbij (zooals billijk is) de daarop drukkende servituten dan komt men tot 1 fl. 5½ kr. per H. A.

De hoogste netto inkomsten geven de Boheemsche wouden, n.l. 6½ fl. per H. A. Andere bosschen daarentegen geven verlies.

Hierbij moet in aanmerking genomen worden dat in Oostenrijk de staatsdomeinen onderworpen zijn aan staats, lands, provinciale en gemeentebelastingen.

Wat deze in Oostenrijk beteekenen blijkt uit het volgende voorbeeld. Van voordeelig (nl. in de nabijheid van Weenen) gelegen Staatsbosschen, worden de bruto inkomsten geraamd op 519.720 fl. de netto opbrengst op 102.945 fl. De gezamenlijke belastingen daarentegen bedragen 137.100 fl., waarbij nog 7.900 fl. uitgaven komen voor geestelijke en liefdadige doeleinden.

De verhouding van netto inkomsten, tot belasting van de gezamenlijke staatsdomeinen is als 100:113, en wanneer men daarbij in aanmerking neemt de uitkeeringen voor geestelijke en liefdadige doeleinden, als 100:122. Toch mag men aannemen dat

de grondbelasting, door de wijze van schatting, allicht iets minder drukt op staats dan op particulier eigendom. Als men de servitutten op 755,364 fl. aanneemt komt men tot eene verhouding van 100 : 43.

Ook de inkomsten uit de mijnen zijn weinig bevredigend; alléén moet hierbij in aanmerking genomen worden dat de meest voordeelige mijnen, de zoutgroeven, onder het ministerie van binnenlandsche zaken ressorteeren.

De netto inkomsten worden op 1.132.509 fl. geschat. De zilvermijn van Pribram, en de kwikzilvermijn van Idria geven te zamen een hooger bedrag voor netto opbrengst, maar daarentegen werken andere mijnen met verlies. Bij deze ondernemingen staan de netto inkomsten tot de belastingen als 100 : 30.

JUSTIZMINISTERIUM.

Dat de uitgaven voor dit ministerie in vergelijking met het vorige jaar geen verhooging aantoonen, is niet in alle opzichten gelukkig te achten, want daaruit blijkt dat er nog geen sprake is van de zoo algemeen verlangde hervormingen in de rechtspraak.

De uitgaven voor het Pensionsétat zijn dit jaar weder met ruim 400,000 fl. gestegen. In 1880 bedroegen deze 14.315.000 fl.; voor 1889 is de raming 17.098.535 fl.

Wanneer men evenwel de uitgaven per hoofd der gepensioneerden gemiddeld op 250 fl. berekent, schijnen de klachten over onvoldoende uitkeeringen niet ongegrond.

SUBVENTIEN EN DOTATIONEN.

De uitgaven van dit ressort beslaan drie hoofdstukken der begroeting n.l. hoofdstuk 33, 34, 35. Hoofdstuk 33 behandelt de subsidies aan „Landesfonde” en gemeenten. Op grond van wettelijke overeenkomsten (voor overname van wegen, voor „Grundentlastung”, enz.) ontvangt bijv. Beneden Oostenrijk jaarlijks 50.000 fl., de gemeente Weenen 182.000 fl. enz.

Hoofdstuk 34 bevat de subsidies aan middelen van verkeer. Zoo ontvangt de Oostenrijksche Lloyd 552.630 fl. aan subsidies voor de vaart naar Oost-Indië en Zuid-Amerika, en 272.000 fl. voor den tol van het Suezkanaal. Door de nieuwe lijn, Triest Brazilië zijn de mijlsubsidies verhoogd. Onder dit hoofdstuk ressorteeren ook de subsidies en garantiën van spoorwegen. Voor de betalingen die de staat als garant voor rente te doen heeft, worden de spoorwegen belast en over deze bedragen wordt jaarlijks 4 pCt. rente berekend. Wanneer de opbrengst in een jaar meer bedraagt dan rente en aflossing, moet dit meerdere dienen tot terugbetaling aan den staat. Sommige Maatschappijen vergen meer van de schat-

kist, andere minder dan in 1888; voor alle te zamen zijn de credieten, vergeleken bij 1888 met 220.000 fl. verhoogd.

Het totale bedrag 9.500.210 fl. voor subsidies aan middelen van verkeer werd door de commissie voor het budget op 9.223.880 fl. gereduceerd, welk bedrag intusschen door velen voor te laag gehouden wordt.

Tegenover deze uitgaven staat een belangrijke ontvangst. Ongebrekend eene kleine niet van beteekenis zijnde restitutie, heeft de Kaschau Oderberger Bahn 2.611.529 fl. aan den staat terugbetaald, uit het provenu van een 4 pCt. leening, voor garantie voorschotten.

Deze betaling had in 1888 moeten plaats vinden, maar door eene vertraging van de uitgifte der leening had deze eerst in 1889 plaats, en besloot de budgetcommissie dit bedrag onder de ontvangsten van 1889 op te nemen.

Hoofdstuk 35 bevat de rentelooze voorschotten aan de „Grundentlastungsfonde” voor Galicie en Bukowina en Karintie, ten bedrage van 3.127.000 fl.

STAATSSCHULD.

Hoofdstuk 36 der uitgaven bevat de voor Oostenrijk zeer drukende post van credieten voor rentebetaling en amortisatie der staatsschuld.

Deze credieten worden onder twee hoofden verdeeld: A. „allgemeine Staatsschuld”. B. „Staatsschuld der im Reichsrath vertretenen Königreiche und Länder”.

De benaming „algemeene staatsschuld” is zeer onduidelijk. Naar het Oostenrijksche staatsrecht zijn slechts de landen die in den rijksraad vertegenwoordigd zijn, daarvoor aansprakelijk.

De verplichting van Hongarije daaromtrent bepaalt zich tot een (bij den „Ausgleich” vastgestelde) vaste jaarlijksche bijdrage voor interest en amortisatie daarvan.

De naam is waarschijnlijk daarvan afkomstig dat het grootste deel dezer schuld reeds bestond vóór de dualistische staatsregeling. Maar sinds dien tijd is de schuld geconverteerd en buitendien vermeerderd. De benaming van „algemeene” is dus slechts te verklaren uit zeker conservatisme dat den naam nog behoudt waar het benoemde niet meer bestaat.

De bijdrage van Hongarije is 30.163.315 fl. Hiervan was oorspronkelijk 1.000.000 fl. voor schulddelging bestemd, maar in werkelijkheid wordt dit bedrag voor rentebetaling gebruikt.

Na aftrek van deze som bedraagt de door Oostenrijk te betalen rente 86,138,453 fl. d. i. 203,649 fl. meer dan in 1888; dit bedrag

tegen 5 pCt. gekapitaliseerd geeft een schuldvermeerdering van 4 miljoen fl.

Ziehier de verklaring van deze vermeerdering. Bij den „Ausgleich” werd bepaald dat Oostenrijk, om te voorzien in de betaling van prijzen en aflossingen der loterijleening, zoogen. „algemeene staatschuld” uit zou geven. Deze staat echter ongeveer 11 pCt. beneden pari, zoodat meer obligaties uitgegeven, dan afgelost worden.

Op de begrooting voor 1889 is voor amortisatie 10.193.434 fl. uitgetrokken. Dit is, na aftrek van 150.000 fl. in zilver door Hongarije bij te dragen, en met bijberekening van koersverlies voor betalingen in goud.

Voor 9.948.916 fl. (d. i. amortisatie zonder berekening van koersverlies) moeten obligaties uitgegeven worden waarvan de koers van uitgifte op 81 pCt. aangenomen is. Voor betaling van interest der „Staatsschuld der Reichsrathländer” werd voor 1889 (met inbegrip van koersverlies) 50.908.350 fl. uitgetrokken. Dit bedrag is bijna 8 miljoen hooger dan in 1888. Deze verhooging is het gevolg van de conversie der aandelen „Kronprinz Rudolf Bahn” in staatsschuldbrieven, en der 5 pCt. prioriteiten in 4 pCt. waarvan de betaling door den Staat gewaarborgd is; de rente der spoorwegschuld is hierdoor van 13.872.976 fl. op 20.673.095 fl. geslegen.

De eigenlijke schuldvermeerdering der „Reichsrathländer” bedraagt aldus ten slotte ruim 1 miljoen fl. Voor amortisatie van dit gedeelte der schuld is 1.999.243 fl. uitgetrokken, waarvan ongeveer $\frac{9}{10}$ dient tot aflossing van zoogenaamde spoorwegschuld.

Het laatste bericht der commissie van controle der staatsschuld geeft een overzicht van den stand op het einde van 1888. De algemeene geconsolideerde staatsschuld bedroeg einde December 1888, 2.697.645.374 fl.; de vlottende schuld 76.437.181 fl., hierbij komen nog bedragen van ondergeschikt belang als jaarlijksche betaling aan de Beijersche regeering, waardoor, als men deze kapitaliseert, het totale bedrag verhoogd wordt tot 2.787.793.026 fl. De geconsolideerde schuld der „Reichsrathländer” bedraagt 1.055.657.304 fl., de vlottende schuld 2.979.223 fl.; te zamen 1.058.636.527 fl.

De totale schuld der „Reichsrathländer” bedraagt alzoo 3.846.429.554 fl. waarbij nog gerekend moet worden het aandeel in papieren geld ten bedrage van 336.843.175 fl.

Bij de „Verwaltung der Staatsschulden” valt alleen op te merken dat de inkomsten voornamelijk bestaan uit niet opgekomen staatsbiljetten, van de ter aflossing opgeroepen eerste emissie

van 5 en 1 fl., waarvan Oostenrijk 70 pCt. ten goede komt. De „Einnahmen aus der Veräusserung von unbeweglichem staatseigenthum” kunnen wij stilzwijgend voorbijgaan.

IV.

Volgens het Finanzgesetz en de begrooting, zooals die goedgekeurd zijn door den rijksraad, sluit het budgetjaar 1889 met een overschot van 2.770.059 fl. Wij kunnen ons evenwel, na de gemaakte opmerkingen met deze berekening niet vereenigen. Vooraf merken wij op, dat de terugbetaling van 2 644.900 fl. door de Kaschau Oderberger Bahn niet in het budget van 1889 behoort, deze som moest het jaar 1888 ten goede komen en is slechts door toeval in 1889 ontvangen. Evenmin kan er sprake van zijn dat de betaling van 92.500 fl. door den „Nordbahn” onder de ontvangsten van 1889 behoort.

Er zijn echter andere aanmerkingen die van nog meer betekenis zijn.

Ie. Een aantal ontvangsten is veel te hoog geraamd.

Te hoog werden aangenomen:

A. de „Militärtaxe”,	met minstens 400.000 fl.
B. de „Brantweinsteuer”,	„ 3.000.000 „
C. de „Biersteuer”	„ 400.000 „
D. de „inkomsten uit het tabaksmonopolie” „	„ 1.000.000 „
E. „ „ „ de posterij en telegraaf „	„ 400.000 „

Ook de ontvangsten der douanen werden te hoog aangenomen, maar hiertegenover staan andere posten die dit compenseeren.

IIde. Uitgaven die op de begrooting voor 1889 behooren, zijn ten deele gebracht op die van 1888, ten deele op toekomstige budgetten.

In de eerste plaats een som van 400.000 fl. voor den aanbouw der staatsdrukkerij. Dit crediet werd bekrachtigd door een wet van 21 Dec. 1888, zoodat het onmogelijk meer in 1888 gebruikt kon worden, en dat nog wel terwijl de beraadslagingen over het budget voor 1889 gaande waren.

Een wet van 14 Jan. 1889 stond een crediet toe van 4.625.000 fl. voor aanschaffing van rollend materiaal voor de staatsspoorwegen.

Daar de behoefte daaraan zeer dringend was, zal de geheele som zonder twijfel in 1889 uitgegeven worden, en zou dus, indien er geen buitengewone wettelijke bepaling aan toegevoegd ware, onder de uitgaven van 1889 gerangschikt geworden zijn. In de genoemde wet werd evenwel uitdrukkelijk bepaald, dat van dit bedrag slechts 927,750 fl. in de begrooting van 1889 mocht

voorkomen, en het resteerende gevonden moest worden door het aangaan van vlottende schuld. Zoo werd eene leening gesloten bij de „Bodencreditanstalt,” die in vier jaren gedelgd moet worden.

Bij den aanbouw van post- en telegraafkantoren ging men op dezelfde wijze te werk. Men sloot leeningen bij spaar- en hypotheekbanken tegen 5 pCt. binnen vijf en veertig jaar terug te betalen, en bracht de rente en amortisatie slechts ten laste van het loopende budget.

IIIe. Voor de amortisatie van 9.948.916 fl. wordt uitgegeven tegen een koers van 81 pCt. (volgens de berekening in de begrooting) ¹⁾ 12.300.000 fl. Staatsschuld. Het nominale kapitaal dat hiermede wordt afgelost bedraagt ongeveer $7\frac{3}{4}$ millioen fl., zoodat de „algemeene Staatsschuld” in 1889 met 4 millioen fl. toeneemt.

Nemen wij aan dat uit de te hooge schatting van het verlies op 't goudagio, en de te lage schatting van den koers van uitgifte der „algemeene Staatsschuld” het budget ongeveer 1 millioen zal ten goede komen, dan staan hiertegenover passiefposten ten bedrage van ongeveer 14 millioen, zoodat bij eene zuivere opmaking van het budget, de begrooting een te kort van 10 millioen zou aangewezen hebben.

Dit is daarom vooral te betreuren omdat in de laatste 10 jaren, vooral in 1888, een groot aantal nieuwe belastingen ingevoerd, bestaande verhoogd werden, zonder dat ook maar een deel daarvan Bezirken of gemeenten ten goede kwam, of tot oplossing van groote sociale vraagstukken aangewend werd. Intusschen moet opgemerkt worden dat de brandewijnbelasting in latere jaren meer afwerpen zal; waartegenover staat, dat de spoorweg-ontvangsten opgemaakt werden onder vooruitzicht van gunstige economische toestanden, en de opkomst der Hongaarsche suikerindustrie den uitvoer van Oostenrijksche suiker zal doen verminderen. Wat de toekomst der Oostenrijksche financiën zijn zal, hangt niet alleen af van oorlog en vrede, maar vooral van goeden of slechten oogst, handelspolitiek der naburige Staten, richting der Hongaarsche spoorweg- en industriepolitiek.

De niet zeer glansrijke uitkomsten der laatste tien jaren, doen de vraag rijzen of de richting der financieële politiek wel de juiste is.

De taaie volharding in bezuinigingen, welke noodig was met 't oog op den financieelen toestand, en de reeds voor tien jaren bestaande, aan de draagkracht der Oostenrijksche bevolking onge-

¹⁾ Deze koers kan men waarschijnlijk op ongeveer 86 pCt. stellen.

evenredigde belastingdruk, is niet betracht. De verslagen der Commissie, benoemd tot het invoeren van bezuinigingen werden zelfs niet gepubliceerd. Bij 't opmaken der begrootingen had men de toestanden in rijk ontwikkelde Staten, met groote belastbare vermogens en geringe schuldenlast, voor oogen.

Daarbij kwamen groote fouten, met betrekking tot de zeer zeker ingewikkelde vraagstukken van den „Ausgleich”, en vooral met betrekking tot de suiker- en brandewijnbelasting.

Als lichtzijde staat hiertegenover het streven om door vermeerdering der staatsinkomsten, bestaande en nieuwe uitgaven te dekken, en wel door verhooging van bestaande en invoering van nieuwe belastingen.

Maar dit loffelijk streven ziet voorbij, de grens van het draagvermogen van het in 't algemeen economisch weinig krachtige Oostenrijksche volk.

Ook vergeet men dat drukkende belastingen de volksmoraal afstompen, ontduikingen doen vermeerderen, en hierdoor ten slotte de belastingen het verwachte resultaat niet leveren. Daarbij komt de verouderde wijze van verdeeling der gewichtigste belastingen, als bijv. de „Erwerbssteuer”, die berekend was voor toestanden, als in 't begin dezer eeuw.

Zuinigheid in beheer; matige belasting, gepaard aan strenge straffen voor ontduiking; algemeenheid, en gelijkmatigheid der lasten, die de offervaardigheid der burgers bevorderen: — ziedaar het doel waarnaar gestreefd moet worden.

JOAN H. NACHENIUS.